

Юрій Мателешко

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

Ужгородського національного університету

ПОЗИЦІЯ НІМЕЦЬКИХ НЕУРЯДОВИХ ІНСТИТУЦІЙ «М'ЯКОГО» ВПЛИВУ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

«М'яка сила» Німеччини в Україні спирається на досить потужну та розгалужену інституційну основу у вигляді недержавних організацій, які переважно фінансуються з федерального бюджету ФРН та активно взаємодіють з її урядовими структурами. У своїй діяльності вони спираються на такі ресурси, як демократичні та ліберальні цінності, а також німецьку культуру, освіту та науку. Німецькі неурядові інституції починають свою активну діяльність в Україні ще з 1992 р. та не припиняють її навіть після початку повномасштабної російсько-української війни в 2022 р.

Представники деяких партійних фондів вже 24 лютого 2022 р. публічно засудили російську агресію. Зокрема, голова Фонду Конрада Аденауера Норберт Ламмерт у публічній заяві назвав вторгнення РФ нападом на тільки на Україну, а й на європейський і міжнародний порядок. Н.Ламмерт зазначив, що «у Європі знову вирує війна – занадто багато політичних і громадських лідерів надто довго придушували досвід ХХ століття з авторитарними системами і хочуть замінити реальність видачею бажаного за дійсне» [7]. Незважаючи на повномасштабну війну, Фонд Конрада Аденауера продовжує підтримувати Україну, зокрема у сфері розвитку демократії та верховенства права.

24 лютого 2022 р. члени ради директорів Фонду Гайнріха Бьоля Е.Юбершер і Б.Унмюсіг опублікували звернення «Солідарність з Україною», в якому вони визнали, що Європа, Захід і, зокрема, Німеччина протягом багатьох років свідомо замовчували масштаби російської загрози, керуючись економічними інтересами. Очільники Фонду зазначили, що вся Європа на словах і на ділі повинна солідаризуватися з Україною та її громадянами, проявом чого має стати негайна підтримка та допомога [8].

Після 24 лютого 2022 р. солідаризувався з українським народом також Інститут Гете. Зокрема 8 березня 2022 р. генеральний секретар Інституту Йоганнес Еберт заявив: «Ми приголомшені порушенням російським урядом міжнародного права та ескалацією насильства в Україні. Ми підтримуємо заходи, прийняті Федеральним урядом та Європейською Комісією. Наразі наша найбільша увага

зосереджена на наших співробітниках та партнерах у сфері культури та освіти, щоб підтримати їх, наскільки це можливо». [9].

Зважаючи на нові реалії, німецькі інституції внесли корективи у свою діяльність. Так, після початку повномасштабної війни на сайті Фонду Фрідріха Науманна за Свободу з'явилося багато публікацій, присвячених воєнним, соціальним, політичним та іншим аспектам війни. Представництво Фонду в Україні підтримало спецпроект «Незламні» про долю українських жінок різних професій (військових, юристок, журналісток, мисткинь, освітян та ін.), діяльність яких відбувається в умовах воєнного часу [3].

Після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 р. за підтримки представництва Фонду Еберта в Україні з'являються видання, присвячені новим викликам: «Трудові відносини під час війни: аналіз норм надзвичайного трудового законодавства України», «100+ історій жінок та дівчат у війні Росії проти України», «Вимушені переселенки з України в європейські країни: нова реальність» та ін. [4]. Ці та інші публікації (аналітичні дослідження, звіти, результати соціологічних опитувань, посібники та ін.) українською мовою з актуальних проблем сьогодення доступні онлайн на сайті Фонду.

Після початку повномасштабної російсько-української війни Представництво Фонду Ганса Зайделя в Україні зосереджується на таких напрямках своєї проектною роботи: 1) зміцнення державного управління для успішної діяльності в умовах воєнного часу; 2) забезпечення інформації, заснованої на фактах, а також якісної журналістики для зміцнення єдності між державою і суспільством (особливо на окупованих територіях та в зонах бойових дій); 3) підтримка вразливих груп населення в «гарячих» і тилкових районах, а також внутрішньо переміщених осіб [5].

Через позитивне ставлення до деяких аспектів соціалістичного періоду історії України, а також певну проросійську позицію партії Ліва (поїздки депутатів партії до Криму, критика санкцій проти РФ тощо), діяльність Фонду Рози Люксембург в Україні часто піддавалася осуду. Однак напад Росії 24 лютого 2022 р. керівництво українського відділення Фонду назвало злочинним повномасштабним вторгненням, захищатися від якого, використовуючи міжнародну підтримку, на думку Іво Георгієва, є правом України [1]. Rosa-Luxemburg-Stiftung у Берліні також категорично засудив російську агресію. Ба більше, співробітники Фонду неодноразово організовували збір гуманітарної допомоги (медикаменти, генератори, фільтри для води, павербанки тощо) та коштів для постраждалих в Україні, а також підтримували українських біженців у ФРН.

У квітні 2022 р. Німецька служба академічних обмінів (DAAD) запустила веб-сайт Національного академічного контактного центру для України, що призначений надавати первинну інформацію про систему вищої освіти ФРН українським студентам та науковцям, щоб вони мали змогу продовжити своє навчання або свої

дослідження [2]. Сайт містить інформацію щодо перебування в Німеччині, а також навчання, викладання та дослідження в цій країні.

Керівництвом Фонду Александра фон Гумбольдта, яке рішуче засудило російську агресію в Україні, була запропонована фінансова підтримка та притулок тим дослідникам, яким загрожувала війна. Наукові установи та університети Німеччини приймають дослідників, які втекли від війни з України, на термін до шести місяців в рамках Ініціативи Філіпа Шварца. Завдяки програмі короткострокової стипендії була надана можливість компенсувати витрати на проживання та розпочати програму подальшого довгострокового фінансування. [6].

Отже, після подій 24 лютого 2022 р. представники більшості німецьких недержавних інституцій (партійних фондів, Інституту Гете, Німецької служби академічних обмінів та Фонду Гумбольдта) засудили російську агресію та скоригували діяльність своїх українських представництв відповідно до умов та потреб воєнного часу. У підсумку це ще більше зміцнило вплив німецької «м'якої сили» в Україні, яка нерозривно пов'язана з європейськими політичними та культурними цінностями, а також з формуванням позитивного іміджу ФРН серед українського населення.

Список використаних джерел:

1. Георгієв І. На кін поставлено цінності, за які ми боротимемось й надалі. URL: <https://rosalux.org.ua/ua/publications/254-na-kin-postavleno-tsinnosti-za-yaki-mi-borotimemos-j-nadali> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Німецька служба академічних обмінів. Національний академічний контактний центр для України. URL: <https://www.daad-ukraine.org/uk/> (дата звернення: 27.10.2023).
3. Представництво «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні та Білорусі. Про нас. URL: <https://www.freiheit.org/ukr/ukraine-and-belarus/focus/pro-nas> (дата звернення: 28.10.2023).
4. Публікації Фонду Еберта в Україні. URL: <https://ukraine.fes.de/publikacii> (дата звернення: 27.10.2023).
5. Bobbe В. Ein Jahr Krieg. URL: <https://www.hss.de/news/detail/ukraine-news9774/?searchQuery=krieg%20ukraine> (дата звернення: 30.10.2023).
6. Hilfe für Forschende aus der Ukraine: Philipp Schwartz-Initiative richtet mit privaten Zustiftungen Notfonds ein. URL: <https://www.humboldt-foundation.de/entdecken/newsroom/pressemitteilungen/hilfe-fuer-forschende-aus-der-ukraine> (дата звернення: 28.10.2023).
7. Norbert Lammert zu den aktuellen Entwicklungen in der Ukraine. Statement vom 24.02.2022. URL: <https://www.kas.de/de/statische-inhalte-detail/-/content/norbert-lammert-zu-den-aktuellen-entwicklungen-in-der-ukraine> (дата звернення: 27.10.2023).

8. Ueberschär E., Unmüßig B. Solidarität mit der Ukraine. URL: <https://www.boell.de/de/2022/02/24/solidaritaet-mit-der-ukraine> (дата звернення: 27.10.2023).

9. Uneingeschränkte solidarität mit der Ukraine. URL: <https://www.goethe.de/de/uun/pub/akt/22775554.html> (дата звернення: 28.10.2023).